

Dr. COSTICĂ VOICU
Profesor universitar

INTRODUCERE ÎN DREPT

Teste grilă

Copyright © 2006, **Editura PRO UNIVERSITARIA**

Toate drepturile asupra prezentei ediții aparțin

Editurii PRO UNIVERSITARIA

Nici o parte din acest volum nu poate fi copiată fără acordul scris al

Editurii PRO UNIVERSITARIA

**NICI UN EXEMPLAR DIN PREZENTUL TIRAJ NU VA FI
COMERCIALIZAT DECÂT ÎNSOTIT DE SEMNĂTURA ȘI ȘTAMPILA
EDITORULUI, APLICATE PE INTERIORUL ULTIMEI COPERTE.**

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

VOICU, COSTICĂ

Introducere în drept / prof. univ. dr. Costică Voicu. –
București : Pro Universitaria, 2006

Bibliogr.

ISBN (10) 973-7854-85-3 ; ISBN (13) 978-973-7854-85-8

34(075.8)

CUVÂNT INTRODUCATIV

Pentru acest Cuvânt Introductiv am considerat nimerit să reproduc un pasaj din studiul "Observații metodologice asupra fenomenului juridic", publicat în anul 1939 de Mircea Djuvara (1886-1944), cel care a lăsat o impresionantă operă în domeniul Teoriei generale a dreptului.

Distinsul profesor scria:

"Fiecare știință posedă o individualitate proprie. Fiecare are un anumit domeniu pe care-l studiază. Dreptul studiază fenomenul juridic.

Să luăm un exemplu. Un particular intră într-o librărie pentru a cumpăra o carte. Ne aflăm în fața unui fenomen juridic întrucât intervine un contract de vânzare-cumpărare a unui obiect. Dar realitatea aceasta este de o extraordinară complexitate. În ea aflăm o serie de fenomene psihologice, întrucât în conștiința ambelor părți se perindă munca unei lungi serii de generații. Juristul este interesat, în acest caz, de contractul care s-a născut, cu toate clauzele și consecințele sale, de drepturile și obligațiile ce se nasc între persoanele părților. Întreg dreptul este astfel interesat în fiecare act al vieții noastre de toate zilele.

Activitatea noastră întreagă, până la gesturile cele mai neînsemnate pe care le facem, se scurge în cadrul unui complex extraordinar de prescripții juridice, din care, juristul, izolează prin abstractizare numai ceea ce-l interesează la un moment dat.

Dar, în activitatea zilnică, noi nu simțim toate elementele acestui mecanism nebănuit de complicat, întocmai cum nu simțim direct funcționarea marelui număr de organe interne din trupul nostru. Nu simțim aceste organe decât atunci când un caz special se întâmplă: spunem atunci că ne doare acel organ, că el este bolnav. Tot asemenea elemente juridice apar în conștiința părților îndată ce un conflict se ivește, un interes lezată ne doare și atunci se naște de multe ori, dacă nu ajungem la o înțelegere, un proces în fața instanței."

Exemple de acest gen sunt, practic, infinite. Mulți dintre noi nu avem timp să ne gândim la cât de complexe sunt raporturile în care ne aflăm, practic, în fiecare ceas al existenței.

Rostul Teoriei Generale a Dreptului este acela de a studia în chip științific, aprofundat și riguros, realitatea socială, raporturile în care intrăm fiecare dintre noi cu semenii noștri, cu statul și instituțiile acestuia.

Teoria Generală a Dreptului ne face să înțelegem de ce DREPTUL este prezent în fiecare act al vieții noastre, dinainte de a ne naște și după ce s-a terminat biologic existența noastră.

Dreptul ne așează pe fiecare în centrul atenției și preocupărilor sale. El dă sens și substanță existenței noastre.

CAPITOLUL I

NOȚIUNI INTRODUCATIVE ÎN ȘTIINȚA DREPTULUI

1. Despre știință

Cele mai prestigioase dicționare definesc știința astfel:

“ansamblu sistematic de cunoștințe despre natură, societate și gândire; ansamblu de cunoștințe dintr-un anumit domeniu al cunoașterii” (Dicționarul Explicativ al limbii Române elaborat de Academia Română, 1996);

“o ramură de cunoștințe sau studii care se ocupă de un ansamblu de fapte sau adevăruri, ordonat sistematic și care demonstrează funcționarea legilor generale; cunoștințe sistematice despre lumea fizică sau materială” (Webster’s Dictionary of the english language – 1997);

“totalitatea ordonată a cunoștințelor și experiențelor umane; activitatea de cunoaștere prin cercetare într-un anumit domeniu” (Dicționarul limbii germane – 1997);

“totalitatea cunoștințelor, studiilor cu valoare universală caracterizate de un obiect și o metodă proprii, bazate pe relații obiective confirmate în practică” (Dicționarul limbii franceze – 1991).

Așadar, **știința reprezintă sistemul de cunoștințe și experiențe despre natură, societate și gândire, rezultate prin utilizarea unor metode de cercetare proprii și materializate în noțiuni, concepte, categorii, principii confirmate în practică.**

Știința este o activitate umană de o mare diversitate și complexitate. Ea pune în evidență și demonstrează, într-o manieră ordonată, adevăruri și fapte din lumea înconjurătoare.

Știința reprezintă un sistem de idei, teorii, legități și reprezentări (latura *statică* a acesteia), dar și un sistem *care* declanșează și întreține procesul de cercetare și investigare continuă din *care* rezultă noi cunoștințe, noi valori, noi teorii (latura *dinamică* a acesteia).

Pentru ca un ansamblu de cunoștințe să dobândească statutul de știință, acesta trebuie:

- a) să aibă un **domeniu** foarte bine delimitat de cercetare, denumit și obiectul de cunoaștere;
- b) să aibă format și perfecționat un **limbaj propriu**, bine conturat și definit;
- c) să opereze cu un **sistem specific de noțiuni**, concepte, categorii, principii și legi;

- d) să aibă o **metodologie proprie de cercetare**;
- e) să aibă formulate **ipoteze și teorii bine fundamentate** care permit să explice aspectele specifice domeniului cercetat;
- f) să dispună de întregul arsenal de **mijloace și metode** care să permită elaborarea de predicții, precum și de configurarea unei retrospective asupra domeniului specific;
- g) să aibă **disponibilitatea** (capacitatea) de a integra noile descoperiri în propriul sistem explicativ;
- h) să **exprime limpede** enunțuri adevărate cu privire la ceea ce descoperă în domeniul propriu de cercetare.

Sistemul științelor cuprinde: **științe ale naturii, științe despre societate și științe despre gândire**. Există și altă structurare a științelor în: științe fundamentale, științe particulare și științe tehnico-aplicative, care formează, în opinia UNESCO, sistemul celor 1150 de științe actuale.

Științele despre societate sau **științele sociale**, în care sunt incluse și științele juridice (știința dreptului), studiază legile generale ale existenței și dezvoltării societății, formele istorice de organizare socială, modalitățile specifice de manifestare a diverselor componente ale realității social-umane (etice, juridice, politice etc.).

2. Știința dreptului în sistemul științelor sociale

Sistemul științelor sociale cuprinde în alcătuirea sa următoarele domenii:

- a) științele care au ca obiect de studiu activitățile umane și ca finalitate stabilirea legilor și relațiilor funcționale ale acestora. Exemple: economia, politologia, sociologia, psihologia, demografia, lingvistica etc.;
- b) științele care reconstituie și interpretează trecutul societății umane: științele istorice;
- c) științele care studiază aspectele normative ale activității umane: științele juridice.

Observăm faptul că știința dreptului (științele juridice) ocupă un loc bine determinat în vastul tablou al științelor sociale, datorită specificității (particularității) **obiectului său de cercetare care este realitatea juridică ca parte componentă a realității sociale**.

Știința dreptului este o știință social-umană pentru că studiază realitatea juridică, adică acea dimensiune inalienabilă a existenței umane în condiții particulare social-istorice.

Analizii sunt de acord că ultima jumătate a secolului XX a fost cea mai remarcabilă perioadă din istoria omenirii. S-au produs și se produc sub ochii noștri veritabile revoluții în plan politic, economic, în toată complexitatea lor.

Lumea de astăzi, din debutul mileniului trei, se află într-o puternică interdependență, interconștientare, trăiește epoca globalizării cu toate efectele, bune și mai puțin bune, ce decurg din aceasta.

Societatea în ansamblul său este confruntată cu o infinitate de fenomene, de mutații esențiale pe toate planurile: economic, politic, social, spiritual.

Componenta juridică a realității sociale capătă în acest context o importanță aparte. Fiecare stat este pus să găsească soluții problemelor noi care se manifestă în societate; el trebuie să organizeze viața oamenilor și a societății în general pe toate coordonatele vieții: politice, economice, sociale, culturale, spirituale. Totul trebuie introdus în tiparul normelor juridice, astfel încât societatea să funcționeze prin reala articulare a tuturor componentelor sale. Această funcție de reglementare revine DREPTULUI.

Dreptul se apleacă asupra realității spre a-i cerceta legitățile, regularitățile, geneza și modalitățile în care comportamentul uman trebuie să răspundă la comenzile societății.

Știința dreptului (științele juridice) este chemată să studieze, să cerceteze legile existenței și evoluției statului și dreptului, viața instituțiilor politice și juridice (aparitia și evoluția istorică a acestora), modalitățile concrete în care aceste instituții influențează societatea în globalitatea ei și suportă, la rândul lor, influența acesteia.

Pretutindeni în lume, în orice societate știința dreptului este confruntată astăzi cu o vastă problematică. Domeniul de cercetare și de analiză care se oferă științei dreptului este în permanentă extensie.

Ca fenomen normativ DREPTUL se înfățișează ca o tentativă de disciplinare, de coordonare și articulare a relațiilor sociale care îi oferă posibilitatea de a promova și reglementa corespunzător valorile cele mai importante: viața omului, libertățile individuale, proprietatea, familia, educația, siguranța juridică, ordinea publică etc.

Ca orice știință, știința dreptului are o *funcție descriptivă*, constând în stabilirea și fixarea în chip metodic a faptelor, situațiilor, împrejurărilor concrete pe care le studiază și cercetează.

Cealaltă funcție, *funcția teoretică*, constă în elaborarea ipotezelor, teoriilor, principiilor și conceptelor specifice prin care explică domeniul pe care îl cercetează, făcându-l accesibil oamenilor.

Prin cele două funcții, știința dreptului, realizează o generalizare a experienței umane în domeniul său de cercetare, oferind date verificate, riguros sistematizate, un complex de noțiuni, categorii, concepte, principii și metode specifice, pe baza cărora fenomenele din societate pot fi investigate și studiate.

În esență, știința dreptului analizează și cercetează domeniul extrem de vast și diversificat al participării oamenilor la circuitul juridic, oamenii priviți ca

purtători de drepturi și obligații juridice, cu întregul cortegiu de efecte ce decurg de aici.

Pe vasta scenă a societății, a realității sociale, oamenii sunt actorii cei mai prețioși. Ei cooperează, se interferează, se raportează la semenii lor și la valorile sociale sub autoritatea dreptului care conduce și dirijează comportamentele lor, impunând oamenilor reguli normative și modele, programându-le într-un sens, acțiunile și limitându-le atunci și acolo, când și unde rațiunea dictează.

Pentru a realiza acest obiectiv, pentru a atinge această țintă, dreptul ca știință depășește statutul de “predicator”, adică acela de a studia norma juridică, jurisprudența, contractul etc. Dreptul trece în teritoriul concretului, adică realizează un amplu proces de explicare a contextului social în care apar și trăiesc normele și instituțiile juridice.

În acest proces complex, de un extraordinar dinamism, dreptul colaborează cu celelalte științe sociale: economia politică, istoria, sociologia, statistica, criminologia, politologia etc.

Importanța științei dreptului este pusă în evidență cu deosebire în perioadele de profunde transformări care au avut loc în istoria societății. Este suficient să amintim rolul fundamental al dreptului în viața societății românești, de după anul 1990, când România a parcurs perioada trecerii de la un regim de dictatură comunistă la un regim democratic. Dreptul a fost cel care, analizând și cercetând noile realități sociale din România, a găsit soluțiile pentru a reglementa juridic, într-o formă nouă, radical deosebită de perioada anterioară, cele mai importante relații sociale și valori fundamentale: proprietatea, libertatea oamenilor, educația, societatea civilă etc.

Într-o asemenea perioadă dreptul și-a demonstrat statutul de știință. O știință modernă, dinamică și respectată care, departe de a dispărea, cunoaște astăzi o dezvoltare și afirmare crescândă în domeniul de o mare varietate ale societății.

Simpla observare a realităților din societatea românească ne conduce la concluzia că, știința dreptului este pusă să găsească rezolvări, să reglementeze o mare diversitate de probleme noi apărute: privatizarea, protecția socială, partidele politice, crima organizată, criminalitatea informatică, protecția mediului, protecția drepturilor de autor, contrabanda, spălarea banilor, procedura falimentului, regimul străinilor, regimul vamal, combaterea corupției etc.

Dreptul își lărgeste câmpul de acțiune: realitatea juridică obligă știința dreptului să-și dezvolte funcția explicativă și normativă, aceea de cercetare și analiză, dublate de funcția de prospectare, de prognoză.

Dinamismul dreptului și capacitatea lui de a identifica domeniile ce își revendică propria reglementare și normare juridică sunt puse în evidență de apariția și consolidarea unor ramuri noi de drept: dreptul fiscal, dreptul vamal,

dreptul comunitar, dreptul spațial, dreptul nuclear, dreptul contabil, dreptul populației, dreptul proprietății intelectuale, dreptul maritim, dreptul informatic, dreptul bancar, dreptul ecologic, dreptul execuțional penal etc.

3. Sistemul științei dreptului (științelor juridice)

Data fiind complexitatea fenomenului social-juridic, știința dreptului își repartizează eforturile de analiză și cercetare pe toate secvențele (laturile) acestuia, pentru a le pune în valoare particularitățile și a realiza corelarea (închegarea) lor într-un sistem articulat.

Din această perspectivă **dreptul** este o știință a valorilor, o știință a normelor și o știință a realității. Dreptul nu este un ambalaj exterior pentru deciziile autorității, ci un limbaj cu efecte de structură, un rezultat al confruntării între interese și valori.

Dreptul este în esența sa produsul faptelor sociale și ale voinței omului, un fenomen material complex, un ansamblu care include valori morale dublate de o ordine normativă, o sumă de acte de voință și de acte de autoritate, de libertate și constrângere (Bergel – Teoria generală a dreptului – Paris 1985).

Dreptul este studiat din *perspectiva globală*, ca un sistem articulat, cu regulile caracteristice; din *perspectiva istorică* ca fenomen ce-și păstrează anumite permanente de-a lungul timpului, dar care se transformă permanent; din *perspectiva structurală* ca fenomen ce se compune din elemente și secvențe bine determinate și care se află la rândul lor în stare de interferență.

Ca și celelalte științe, dreptul a cunoscut, de-a lungul evoluției sale, un constant și evident proces de specializare.

Simpla comparare a definițiilor date dreptului în diferite etape ale evoluției sale, începând cu cea formulată de Ulpian: “Știința dreptului este cunoașterea lucrurilor divine și umane, știința de a deosebi ce e drept și ceea ce e nedrept” și terminând cu cele formulate astăzi în literatura de specialitate (“Știința dreptului are ca obiect de studiu forma juridică a societății, uniformitatea necesară, genetică, funcțională, structurală, organizațională a formei juridice pe care o îmbracă componentele societății, explicându-le și descoperind legile lor de distribuție în spațiul și timpul social” – Gh. Mihai și R. Motica – Fundamentele dreptului – Editura ALL – 1997, pag. 3), evidențiază acumulările realizate în planul cunoașterii realității juridice.

Sistemul științei dreptului (științelor juridice) este alcătuit din următoarele părți:

- Teoria generală a dreptului;
- Științele juridice de ramură;
- Științele juridice istorice;
- Științele juridice ajutătoare.

4. Teoria generală a dreptului. Locul și rolul său în sistemul științei dreptului

Prima încercare de analiză enciclopedică a dreptului este atribuită lui Wilhem Durantis care a publicat în anul 1275 lucrarea “Speculum juris”, remarcabilă la vremea ei prin curajul de a aborda dreptul ca știință de sine stătătoare.

Ca parte a științei dreptului, Teoria generală a dreptului, capătă contur și fundamentare abia în secolul XIX constituindu-se în cel mai documentat argument împotriva filozofiei dreptului și dreptului natural care orientaseră gândirea juridică într-o direcție pur speculativă.

Denumită vreme îndelungată ENCICLOPEDIA DREPTULUI, disciplină științifică care-și propunea să studieze și cerceteze considerentele generale și fundamentale asupra dreptului, Teoria generală s-a desprins ca parte a științei dreptului abia la începutul secolului XX.

Problema cea mai importantă și evident cea mai discutată a vizat direcțiile sau domeniile caracteristice, particulare, de studiu ale noii discipline. Cu alte cuvinte se așteaptă formulat răspunsul la întrebările:

Care este obiectul de cercetare al acestei discipline științifice? Ce studiază ea? Ce principii, concepte, categorii și noțiuni juridice conține această disciplină?

Evident că, de-a lungul timpului, s-au formulat numeroase răspunsuri la aceste întrebări.

În 1899, belgianul Edmond Picard în lucrarea intitulată “Le droit pur” (Dreptul pur) identifică șase direcții caracteristice studiului enciclopedic al dreptului:

- Enciclopedia *universală* a Dreptului;
- Enciclopedia “*Vulgară*”, care înseamnă inițierea în tainele dreptului, pentru omul de rând;
- Enciclopedia *preliminară*, concepută ca o introducere în studiul dreptului;
- Enciclopedia *complimentară*, construită ca o completare a studiului particular al dreptului cu noțiuni generale;
- Enciclopedia *națională*, concepută ca o radiografie a dreptului național, cu elementele, noțiunile, conceptele și categoriile juridice specifice fiecărui drept;
- Enciclopedia *formală* sau “Dreptul Pur”, care trebuia să studieze permanențele juridice, adică domeniul statistic al dreptului, acela pe care îl regăsim în substanța dreptului în întreaga sa evoluție.

În dreptul român, **Micea Djuvara** (1889-1944) a exprimat, în manieră modernă, argumentele pentru o “Teorie generală a dreptului”. Interesul său s-a